

Mag. Marta Novak, Zavod Republike Slovenije za šolstvo

VKLJUČENOST OTROK PRISELJENCEV, BEGUNCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

UVOD

Pričujoči prispevek predstavlja metodično didaktične prilagoditve na področju dela z otroki priseljenci, begunci v vrtcu in šoli, pri čemer izhajamo iz ključnih didaktičnih načel, kot so: **načelo odprtosti, avtonomnost in strokovna odgovornost vzgojno-izobraževalnega zavoda in strokovnih delavcev v njem; načelo enakih možnosti z upoštevanjem različnosti med otroki (spoštovanje otrokove izvirne kulture) ter razvijanjem večkulturalnosti in raznojezičnosti; načelo zagotavljanja pogojev za doseganje ciljev in standardov znanja; načelo aktivnega učenja in zagotavljanja možnosti komunikacije in drugih načinov izražanja – učenje jezika; načelo vključevanja otrok priseljencev v vse dejavnosti v zavodu, upoštevanje predznanja učenca posameznika in načelo individualizacije in notranje diferenciacije** (povzeto po Smernicah, 2012: 3–6).

DIDAKTIČNO-METODIČNE PRILAGODITVE DELA

»Vzgoja in izobraževanje sta za uspešno uresničevanje vključevanja otrok priseljencev v slovensko družbo tista pomembna dejavnika, ki najučinkoviteje prispevata k zagotavljanju enakih možnosti za uspešen osebni razvoj, vključevanje v delo in družbeno življenje vsem, ne glede na njihov izvor, spol, prepričanja ali druge značilnosti. Z načrtnim vključevanjem v vrtce, šole ter dijaške domove in z oblikovanjem postopkov za njihovo učinkovito integracijo želimo otrokom priseljencem zagotoviti uspešno premagovanje težav pri učenju, ki izvirajo iz nezadostnega jezikovnega znanja, razlik med kulturo družine in kulturo okolja, iz nepopolne vključenosti v družbo in iz razlik v šolskih sistemih in programih izobraževanja med državo izvora in Slovenijo. Izhodišče za pripravo in uvedbo migracijskih in integracijskih strategij na vseh socialnih področjih so splošne človekove in otrokove pravice. V ospredju je pravica posameznika do ohranjanja posebnosti, hkrati pa razvoj stabilne in koherentne družbe, ki povečevanje kulturne raznolikosti zaradi doseljavanja iz tujine upošteva kot prednost in spodbuja ustvarjalnost.« (Smernice: 1)

Strokovni delavci vrtcev in šol (osnovne, srednje) prilagajajo vzgojno-izobraževalno delo otrokom priseljencem, beguncem v skupini, razredu z namenom vključevanja, napredovanja in pridobivanja znanja.

V vrtcu se prilagodijo načini dela individualnim značilnostim in potrebam posameznega otroka priseljenca. Strokovni tim pripravi individualni načrt aktivnosti za posameznega otroka priseljenca. Strokovni delavci v vrtcu spremljajo napredek otroka in vodijo mapo otrokovih dosežkov. Otroka se vključi v skupino, v kateri so pogoji za seznanjanje in učenje slovenskega jezika najugodnejši, denimo to, da je v skupini primerno število otrok ali da je v njej še kakšen otrok iz enako govorečega okolja. To omogoči otroku priseljencu ustrezno obdobje prilagajanja glede na njegove potrebe ter upošteva njegov psihofizični in jezikovni razvoj. Otroka priseljenca se čim prej vključi v skupino in spodbuja k sodelovanju. Strokovni delavci prilagajajo konkretne pristope in uporabljajo didaktična gradiva (slikovni in besedni slovar, druga slikovna gradiva).

V osnovni in srednji šoli se ob vključitvi v razred, skupino ugotovi učenčevo/dijakovo predznanje, močna in šibka področja. Glede na ugotovljeno predznanje oddelčni učiteljski zbor oblikuje individualni načrt aktivnosti (INA), ki upošteva (osebne) cilje, opredeljene z roki, načine in oblike prilagoditev (vsebina, čas, učni material, učni rezultat, učno okolje, domače delo) pri posameznih predmetih, morebitne dodatne ukrepe za izravnavo razlik v znanju, pomoč sošolcev in učitelja, načine spremljanja uresničevanja programa ter vloge in odgovornosti strokovnih delavcev, učenca/dijaka in staršev oz. zakonitih zastopnikov.

Individualni načrt aktivnosti za otroka priseljenca je sestavljen iz **diagnostike** začetnega stanja, dejanskega stanja (ugotavljanje predznanja na področju (ne)poznavanja jezika/slovenščine, razumevanja in uporabe jezika, močnih in šibkih področij, znanja, ki ga otrok ima, česa ne zna, učne motivacije, ali se zna učiti), **načrta učenja** pri posameznih predmetih, na posameznih področjih, kjer ima težave (opredelitev ciljev in standardov iz učnih načrtov, opredelitev učne pomoči, didaktično-metodične in organizacijske prilagoditve znotraj učnega procesa), **spremljanja napredka** pri učenju, pridobivanju znanja (učitelj, sam otrok) in **vrednotenja znanja, dosežkov** (opredelitev

načinov in prilagoditev) ter končne (samo)evalvacije otrokovega napredka. Današnje spodbude šolam so usmerjene v pripravo individualnega načrta aktivnosti v e-obliki, ki se nanaša na posameznega učenca priseljence in pri kateri lahko datoteke in mape v skupni rabi uporablja več strokovnih delavcev.

Ključna prilagoditev je prilagoditev ocenjevanja učencu priseljencu v skladu z obstoječo zakonodajo, tako da se prilagodijo različni načini ocenjevanja, število ocen, čas reševanja oz. odgovarjanja, tudi prevajanje besedila, razen pri slovenščini.

Učitelj spremlja napredek posameznega učenca/dijaka priseljence pri tem, koliko določeno snov razume, kako obvlada določene spretnosti in veščine, kako napreduje v skladu z referenčnimi cilji, ki so zapisani v učnih načrtih posameznih predmetov, ter kako napreduje pri razumevanju učnega/slovenskega jezika.

Vrtec in šola spodbujata in pomagata pri tem, da se otrok/učenec vključi v različne šolske in občolske dejavnosti na lokalni ravni, ter organizirata učno in drugo pomoč nevladnih organizacij oziroma društev v popoldanskem času. Pogosto šola organizira medvrstniško in medgeneracijsko pomoč ter uvaja mentorstvo in tutorstvo.

Naloga učitelja in drugih strokovnih delavcev na šoli je, da ustvarijo takšno učno okolje, ki bo omogočilo posameznemu učencu/dijaku in hkrati vsem učencem občutek pripadnosti razredu, v katerem bodo vsi razvijali sodelovanje, sobivanje, upoštevanje in enakovredno sprejemanje vsakega učenca in v katerem se bo vsak učenec počutil sprejetega.

»Naloga vseh, ki so vključeni v vzgojo in izobraževanje ter družbeno skupnost, je, da vsakemu otroku zagotovijo ustrezne izobraževalne izkušnje, ki ga vodijo tako, da doživlja sprejetost, uspeh in zadovoljstvo.« (Smernice: 7)

VIRI IN LITERATURA

Čačinovič Vogrinčič, G. in Bregar Golobič, K. (2008). Ovire in težave pri reševanju učnih težav. V L. Magajna in sod. (2008b). Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila (str. 189–206). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kavkler, M. (2008). Individualne in skupinske oblike pomoči. V: L. Magajna in sod. (2008b), Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila (str. 169–180). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kramar, M. (2008). Individualizacija in diferenciacija v fleksibilnem izobraževalnem procesu. V: Nolimal, F., idr.: Fleksibilni predmetnik – pot do večje avtonomije, strokovne odgovornosti in kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Interna gradiva Zavoda Republike Slovenije za šolstvo v projektu Diferenciacija v OŠ. (2012). Interna gradiva Zavoda Republike Slovenije za šolstvo v projektu Vzgoja in izobraževanje Romov v OŠ. Notranja diferenciacija s poudarkom na podpori specifičnim skupinam učencev in posameznikom. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Izhodiščno gradivo za 3. aktivnost v projektu bralna pismenost: Notranja diferenciacija s poudarkom na podpori specifičnim skupinam učencev in posameznikom. (2012). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Košak Babuder, M. (2008). Inkluzivna vzgoja in izobraževanje otrok, ki izhajajo iz manj spodbudnega okolja zaradi revščine, v Kavkler, M., idr. (2008). Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja – izbrana poglavja v pomoč šolskim timom. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Magajna, L., Čačinovič Vogrinčič, G., Kavkler, M., Pečjak, S., Bregar - Golobič, K., Nagode, A. (ur.) (2008a). Učne težave v osnovni šoli: koncept dela (Program osnovnošolskega izobraževanja). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Nolimal, F. (2010b). Modeli učne diferenciacije in individualizacije v teoriji, zakonodaji in praksi slovenskih osnovnih šol. Šolsko svetovalno delo, leto XIV.

Novak, M., idr. (2012). Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrte in šole. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Novak, M., idr. (2008). Didaktika ocenjevanja znanja: analiza ob zaključku pilotnega projekta: zbornik 2. mednarodnega posveta v Celju, marec 2008. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pergar - Kuščer, M. (2003). Pravičnost v izobraževanju in socialnoekonomski status iz perspektive razvojnih značilnosti. V: C. Razdevšek - Pučko, M. Peček (ur.) Uspešnost in pravičnost v šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. 99–116.

Povezanost rezultatov pri NPZ s socialnoekonomskim statusom učencev, poukom in domačimi nalogami. (2009). Poročilo o raziskavi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Strmčnik, F. (2003). Učna diferenciacija in individualizacija. V: Didakta/Marjan Blažič idr. Novo mesto: Visokošolsko središče.